

kakor smo že povedali v listu 8., svoje nadsodnije v deželi; več manjših kronovin ima skup eno nadsodnijo.

Nadsodnija ima svojega predsednika, ki ima po potrebi namestnika, več svetovavcev, sekretarjev, sekretarnih adjunktov, adjunktov, oficialov, akcesistov in vradnih služabnikov.

Pod deželnimi nadsodnijami stojé okrajne sodnije (Bezirksgerichte) in sodniša prve stopnje (Gerichtshöfe 1. Instanz); sodniša prve stopnje so ali deželne sodnije (Landesgerichte) ali okrožne sodnije (Kreisgerichte). Praviloma naj se v vsakem političnem okrožju postavi ena sodniša; zna pa tudi biti po obširnosti okrožja in po številu prebivavcev, da v večjem okrožju bote dvé taki sodni potrebne, ali da bo ena sodniša za dva ali več okrogov zadosti.

Sodniša (Gerichtshöfe) imajo biti v poglavnih mestih kronovin, in kjer je veliko in važnih opravil, naj se imenujejo „c. k. deželne sodnije“, scer „c. k. okrožne sodnije“; na čélu njih stoji predsednik, ki ima svetovavce itd.

Opravitstvo c. k. deželnih sodnij in okrožnih sodnij je enako, z izjemo tistih zadev, ki po določilu reda kazenske pravde in po pravilniku sodne oblasti (Jurisdictionsnorm) spadajo v opravilstvo deželnih sodnij.

Opravitstvo sodniš obseže tudi opravilstvo okrajne sodnije za njih okolico.

Posebne položnije ali hranilne vradnije (Depositenämter), kakor tudi vradnije za bukve gospodskih in družih zemljiš (gruntne bukve) naj začasno ostanejo, kadar so bile.

V mestih, kjer bo potreba, se bojo napravile posebne kupčijne sodnije.

Da bi se pri sodnijah zdravniki in duhovni z stanovitno plačo postavili, ne smé biti; zdravnik in duhovnik naj se plačujeta po opravilu.

Pri deželnih nadsodnijah se postavijo višji državni pravdniki, pri deželnih sodnijah državni pravdniki, in tam, kjer je treba, tudi državnih pravdnikov namestniki.

Özir po svetu.

Opis Černogore.

V lanskih „Novicah“ že smo popisali Černogoro. Ker pa se sedaj po celem svetu o nji govori, dostavimo lanskemu opisu še sledeče večidel po Zagrebških „narod. novinah“.

Černogora, ktera se mejí s turškimi deželami Hercegovino, Bosno in Albanio, in z austrijskim Dalmatinskim, obstoji iz prave Černogore in iz Berd, ktere je vladika Peter I. pridružil Černogori. Zapadna stran sterma proti morju visečih gorá se vidi od delječ černejši kot oglje, tako, da bi se po tem smela ta dežela „Černa gora“ imenovati, ako bi zgodovina ne izpeljevala imena tega od vstanovitelja njenega, Ivana Černoevića.

Prava Černogora se deli v štiri nahije (okrožja), od kterih vsaka se spet razdeluje v knežine in v plemena.

1. V Katunski nahii je 5 knežín, ki so Cetinje, Njeguši, Čeklići, Bjelice, Cuce, Čevo ali Ozninici, Komani, Zagarač in Pješivci. Ta nahija obseže skoraj polovico Černogore. Imenuje se po reki Katun. Ima 30.000 stanovavcev, med kterimi je 5500 bojnikov. Ona je v Černogori naj bolj gorata; pečine in klisure (skale) jo pokrivajo; vsaka skala je branik in zaseda, kamor komaj koza splezati zamore. V nji je dolina Cetinjska, okolj 1000 korakov široka in šestkrat toliko dolga; krog in krog obdajajo jo planine in bregovi.

2. V Černički nahii je 7 knežín: Boljevići, Lim-

njani, Gluhi dol, Berčele, Dupilo, Sotonići in Podgor. Pruža (razprostira) se k Skadarskem jezeru in je naj lepši in naj bogateji stran Černogore. Prebiva v nji 20.000 ljudi, med kterimi je 3500 bojnikov. Dolina za 2 uri hodá dolga in za pol ure hodá široka.

3. V Rêčki nahii je 5 knežín: Gradjani, Ljuotinj, Ceklin, Dobersko-selo in Kosijeri. Ona dela sredino prave Černogore, ima 13.000 stanovnikov, med kterimi je 2800 bojnikov.

4. V Lêšanski nahii so 3 knežine: Dražovina, Gradac in Buronje. Prostira se do Morače; je v nji 10.000 stanovavcev, med kterimi je 2000 bojnikov.

Razun teh nahij, ki delajo pravo Černogoro, so na severo-jutranji strani Berda, ktere se tudi na 4 nahije delé:

1. Bêlopavličii s 3 plemeni: Petušinovići, Pavkovići in Vražegermci. Šteje 15.000 stanovavcev, med kterimi 2700 bojnikov.

2. Piperi s 3 plemeni: Cernci, Stijena in Gjurkovići. Šteje 8000 stanovavcev, med kterimi je 1500 bojnikov.

3. Nahija Rovačko-Moračka s 4 plemeni: Roveci, doljna in gornja Morača, in Vskoci. Je v nji 8000 stanovnikov, med kterimi je 1500 bojnikov.

4. Kući s 5 plemeni: Drekalovići, Bratonožičii, Vasojevići, Orahovo in Zaterjebač. Ta nahija se je pridružila Černogori še le v letu 1830. Ima 18.000 stanovavcev, med kterimi je 2750 bojnikov.

Poslednjic se mora Černogori še doštovati selo Grahovo v Hercegovini. Od leta 1840 je Grahovo samostojno postalo in ima svojega vojvoda.

Celo število Černogorcov znese blizo 120.000 duš. Leta 1849, ko je vladika narod svoj šteti dal, je znese število mož in mladenčev za orožje sposobnih 12.000; sedaj se more računati na 30.000.

Reke, ki tečejo skoz Černogoro, so Černoevica, Morača, Černica, Zeta.

Ceste. Dva pota peljeta v Černogoro; eden iz Kotora (Cattaro) prek Njeguš, Cetinja, Doberskoga sela in Ceklin do reke Černoevica, drugi pot iz Njeguš prek Ceklin, Bêlic, Čeva in Pješivac do Nikšicov, v Hercegovini. Ali to niso ravne pota, zakaj tu in tam so tako slabe, da se s konjem po njih ne more, komaj se pride z mezgom; vse druge prolazi, razun tiste, ktera iz Černogore pelje k Bêlopavličii so tako kârške, da se komaj komaj po njih iti zamore. Francoski marsal Marmont je nasvetoval Černogorcem, da naj se napravi pot od Kotora po Černogori do Nikšic v Hercegovino, ali oni niso hotli tega dovoliti, ker jim je ljubše potov ne imeti, kakor sovražnikom dohod v njih deželo palajšati.

Zrak v Černogori ni enak. V vsih berdovitih nahijah je merzlo pa zdravo; sicer je pa zrak blag (prijeten) v nahijah bolj primorskih. Sosebno v Černički dolini je zrak tako prijeten, da so jo stari Slavjani šteli zemljam, kjer nikdar sneg ne pada, in ako pade, berž skopni.

Važniši pridelki, ktere Černogorci na prodaj tovorijo ali nesó: so meso, volna, in ovčji in kozji sir; sicer pa prodajajo tudi suhe ribe, ovce, koze, prešiče, vole, krompir, sirovo maslo, zelenjad, vosek, sterd, loj, kože, kuretino, rajž, koruzo, tobak, oglje, les, čreslo in svilo.

V deželo na kupujejo: govejo živino, konje, tobak, sol, bakro, železo, olje, vošene sveče, vino, žganje, sladkor, kavo, orožje, smodnik, svinec, steklo, čevlje, sandale, platno, robce, bombažno blago in rudeče kape.

Denar, ki ga imajo, so austrijske dvajsetice in turške pare.

Davki (porezi) te dežele so majhni in obstojé iz 30.000 fl. glavarine (glavnega davka), 200 fl. dače za

tobak, 200 fl. solarine (solnega davka), 250 fl. davka za ribstvo, 200 fl. davka za suho meso, 600 fl. najemšine za državne zemljiša, v vsem skup 31.450 fl. našega denarja.

Obleka Černogorca je prosta; struka (plajš), katero nosijo moški in ženske, je tudi njih kolter ponoči. Kmetijstvo stoji na niski stopnji; obertnijstva je dosihmal še celò malo v deželi.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Ljubljane. Od več strani slišimo, da se kmetje že Turka na Krajsko bojè, in eden nam je celò pripovedoval, da je slišal, da je že blizo Zagreba. Ta govorica se nekterim toliko verjetniši zdí, ker ima nekaj bataljonov cesarske armade začasno na Dolenskem ostati, kakor slišimo, okoli Novega mesta, Kostanjevice, Mellike, Černomlja. Povedati pa zamoremo, da strah pred Turkom je prazen, ker Turk je Mahomedu hvaležen, če ga ptuje armade pri miru pustè; on ni več strah kristjanskemu svetu kakor je nekdaj bil, ko je po sprícbah mnogih naših narodskih pesem od „kralja Matjaža“, Lavdona“ itd. strahoval tudi naše kraje clo do Dnnaja. Pa tudi cesarska armada nima namena, ga napasti in vojske začeti, ako stori to, kar se od njega terja, namreč, da pusti Černogoro kakor je bila, in da dolgo zatirovanim kristjanom, ki pod Sultanovo vlado živè, se pravica zgodi in se rešijo silovitega jarma. In le zato, ako bi utegnul Turk svojoglaven biti, ko bi ne vidil resnice, marsira toliko cesarske armade k mejam Turškim; armada da besedam dostojno veljavo. Ker pa menda ne more vsa armada po Dalmatinskem in Horvaškem biti, je ostane nekoliko na bližnjem Dolenskem. — To je, kakor danes reči stojè, čista resnica. Nadjati se je, da Turk se ne bo obotavljal z lepo storiti, kar bi, če bi se s silo terjati moralo, znalo razrušiti celo Turčijo v Evropi. Kaj se bo pa na dalje godilo na Černogori in v Turčiji, bo, kakor dosihmal „Novičar“ oznanoval tudi prihodujè.

Novičar iz mnogih krajev.

Ministra vojništva gosp. barona Csorič-a je presvitli cesar s pohvalo odvezal njegove službe, in svojemugeneraladjutantu g. Bamberg-u izročil vojno opraviništvo. — C. k. narvišji sodnija na Dunaji je v nekem primerleju rzsodila, da, če kak nevpravíčen strelec (Wildschütz) divjačino le vstrelí ali scer ubije, je pa iz lovske okolice (revíra) ne odnese, se ne vkrivíci lovske tatvine; če jo pa odnese, je kriv hudodelstva tatvine; če več oseb skupej pomaga divjačino odnesti, so vsi združenega tatvinstva krivi, čeravno je le eden zver vstrelil. — Mesca decembra l. l. se je dalo na vse cesarske pošte našega cesarstva 2 miliona 648.555 markanih pisem, 634.948 pa brez mark; po telegrafih je šlo 2067 državnih, 3342 pa družih pisem; dohodki c. k. pošto so znesli 766.500 fl., telegrafnic pa 20.415 fl.; stroški za pošto so znesli 669.220 fl., telegrafov pa 32.173 fl. — Učiteljev in učitelj po vsih ljudskih šolah našega cesarstva je 43.000, izmed katerih je učitelj 20.000. — Na Laškem je vse mirno. Mesto Milan je v ojestrem strahu; 10. t. m. so vnovič 4 obesili, ki so bili zasačeni na pustni dan z orožjem v roki; ker je prekučijna poskušnja se iz ptujega zgodila, je mesto proti Švajcarski meji z vojaško stražo obdano; mestna vrata so le od 5. ure zjutraj do 8. ure zvečer odperte; le kdor ima potni list, zamore svobodno vùn in noter;

več kot 3 osebe ne smejo na ulicah skupej iti ali stati; železnica je jenjala; zvoniti se ne smè; mesto je obsojeno skerbeti za 50 ranjenih vojakov in za družine 12 umorjenih. — V Parizu so zaperli že več oseb, ki nespodobno dopisujejo od Napoleona in ptuje časnike. — V Londonu se je imel začeti 10. t. m. državni zbor, v katerem bojo novi ministri pervikrat se pokazali. — V Černogori so reči še zmiraj kakor so bile, ker Turška vlada menda sedaj prevdarja terjatve austrianske vlade, podpirane od ruske in francoske; angleška vlada se nek še sedaj nemeša v te zadeve. Nar novejši gotova novica, ki jo po „Terž. časniku“ od pondeljka iz Černogore zvémo, je, da sta knez Danilo in njegov stric Juri prevzela poveljstvo čez černogorsko armado, v kateri so nek tudi ptuji izverstni oficirji. Pripoveduje se scer tudi, da je Omer paša dal most čez reko Moračo narediti in da je čez-nj v Černogorovdabil, — pa to so le govorice, o katerih se še nič gotovega ne vé. — Časnik „Oss. dal.“ od 11. ni vedil nič novega iz Černogore povedati. Černogorci, ki so jih Turki v Grahovi vjeli, nek strašno terpijo v turškem taboru; z herbtom in nogami terdo skupej zvezane jih Turki vsaki dan kot živino tepejo.

Klepec.

(Dalje.)

Lahko se nagne stari oče,
Lahko ga vjamejo besede
Lahko pokloni in obeti,
Ter več ko enemu obljudi.
Al terda je, ko skala, hčerka;
Zastonj so vse besede sladke,
Zastonj bogastva čeznemo,
Nikomur upanja ne dade.
Al je ošabna gospodična?
Da je snubačev je premalo?
Da se ji zdijo ti preslabi?
Al nosi v persih merzel kamen?
Zakaj ljubezen se ne vname?
O deklica gori že davno,
Gori plamenom nevgasljivim;
Al blaženi mladenec tisti,
Za kterega je vneto serce,
Ne sme snubiti, kar je ljubil,
Kjer ni bil žlalnega kolena.
Na vojsko ide v daljne kraje,
Iskat imena ino slave.
Če še živi, al je poginul,
Nihče ne vé, ne Zlata sama,
Vendar mu serce zvesto hrani.

Lepota Vinodoljke slavne
V Turčijo tudi se razglasi,
Začuje slovez turški aga,
Presilni borec Hasan-aga,
Iz bosnianske krajne ljute,
Junakov prvi turške zemlje.
Ognjena želja ga prevzame.
Tovarše svoje zveste skliče,
Poskušene že v mnogih bitvah,
Ter se nad Grobnik daljni vzdigne,
Gotov al želji zadostiti
Al pa pustiti glavo v boji.
Providno vojsko svojo vodi,
V temoto černo se zavija,
I plane, zmaj z višave nočne,
Na grad, ki v veselicah plava.
Razsečena popada straža,
Ni je visoki zid ubranil,
Ne vrata terdna, ne nasipi.
Merjočih hrup ostraši goste.
Po skrivnih potih oče komaj,
Sinova njega i snubači
Pogubi bliškej se otmejo.
Gorje pa! — deklica ostane!
(Dalje sledi.)